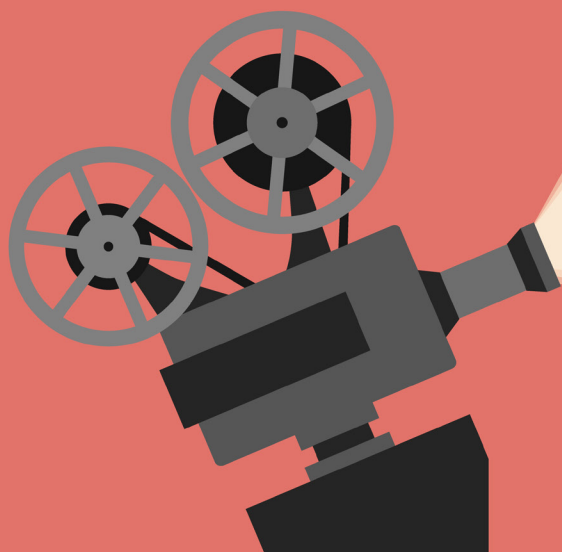

Genus och filmskapande

HANDLEDNING

Projektet Genus och filmskapande genomfördes av Förvaltningen för kulturutveckling tillsammans med LSS-verksamhet i Kungälv kommun. Tillsammans ville vi prova olika sätt att bryta normerna kring kön och filmskapande för att bredda och utveckla filmskapandet utifrån ett genusperspektiv.

Om du vill genomföra ett liknande arbete i din LSS-verksamhet får du i den här handledningen tips på upplägg, konkreta metoder och frågeställningar att komma igång med. Vill du läsa mer, hittar du hela projektrapporten [här](#).

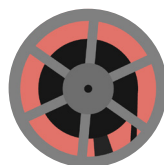
Vi på Förvaltningen för kulturutveckling stöttar er gärna i er process. Tveka inte att höra av dig till oss! Kontaktuppgifter hittar du i slutet av denna handledning.

Fler filmande kvinnor behövs

Vi lever i en tid där många gör film. Det är ett fantastiskt sätt för att förmedla berättelser. Men i den professionella filmbranschen är könsfördelningen fortfarande ojämn, det är fler män än kvinnor framför och bakom kameran. Denna ojämna fördelning återfinns ofta även i LSS-verksamheter som arbetar med film och media, där den påverkar urvalet av berättelser, genrer, skådespelare och vem som sköter tekniken.

Om ni som verksamhet inom LSS vill starta en egen process kring dessa frågor, så är det bra att arbeta på flera nivåer:

1. Personal och ledning behöver öka medvetenheten om normer och strukturer kring kön som påverkar oss – och göra förändringar.
2. Fler kvinnor inom LSS ska ges möjlighet att uttrycka sig genom film.

Del 1

Arbeta med jämställdhet

Vad är jämställdhet?

Jämställdhet innebär att kvinnor och män, flickor och pojkar, har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla områden i livet. Svensk jämställdhetspolitik har som mål att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

Förutom att verka för en jämn könsfördelning, handlar jämställdhet också om att bli medveten om och uppmärksamma attityder, normer, värderingar och ideal som påverkar livsvillkoren för kvinnor och män inom samhällets olika områden.

Men våra möjligheter i livet påverkas inte enbart av normer och värderingar kring kön. Vi påverkas också av normer och värderingar kring ålder, funktionsförmåga, sexualitet och annat som faller inom ramen för diskrimineringsgrunderna. När vi arbetar med jämställdhet är det därför viktigt att också förstå hur dessa kategorier samverkar med varandra.

Jämställdhet som begrepp och strategi är ofta beskrivet i kommunala planer, policydokument och målskrivningar för kommunens verksamheter.

Att arbeta för en jämställd LSS-verksamhet innebär att arbeta för att alla deltagare ska kunna forma och utveckla sina liv, utan att begränsas av normer och värderingar om kön – eller funktionalitet.

Fortbilda er tillsammans – personal och ledning

1. Titta på filmer om jämställdhet tillsammans

Börja ert arbete med att titta på filmer om jämställdhet.

Sveriges kommuner och regioner (SKR) har producerat några korta och inspirerande filmer om arbete med jämställdhet (tips: Jämställd snöröjning i Karlskoga): <https://www.youtube.com/channel/UChdFBHqbyJjyvcfKVV-LdQ/videos>

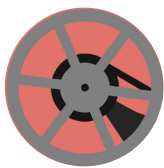
Ta också reda på hur jämställdhet är beskrivet i styrdokument som rör er verksamhet. Diskutera på vilka sätt ni idag arbetar med jämställdhet enligt dessa dokument.

2. Fundera över nuläget

Ta reda på tillsammans hur ni idag arbetar med jämställdhet i er verksamhet.

Här är några exempel på frågor som du och dina kollegor kan fundera över:

1. Vilka normer kring kön finns i vårt samhälle och hur påverkar de oss, vår verksamhet, våra resonemang och handlingar?
2. Fundera genom personalens och deltagarnas beteendemönster. Hur agerar man med och gentemot varandra? Får någon mer utrymme och uppmärksamhet än någon annan? Vem tar plats? Vem gör vad?
3. Hur respekteras kroppslig integritet? Är det lika för alla? Finns en "kultur" som tillåter mer än vad alla är trygga med?

När ni samlat in material kring nuläget, fördjupa er gärna genom att diskutera varför det är så, hur ni vet det eller om ni behöver ta reda på mer.

3. Förändra

När ni har skaffat er en första bild av hur arbetet med jämställdhet ser ut hos er, behöver ni granska verksamheten mer noggrant bland annat ur ett köns- och normmedvetet perspektiv. Att bli medveten om hur normer och värderingar påverkar det egna arbetet och arbetsplatsen är en förutsättning för att systematiskt kunna förändra och utveckla verksamheten. Dessa frågor kan vara till hjälp för att komma igång:

- ▶ Vad behöver vi förändra i verksamheten för att den ska bli jämställd?
- ▶ Hur kan jag som pedagog, assistent, handledare eller chef förändra mitt förhållningssätt när det gäller beteende, agerande och tänkande?

Här kan ni hitta mer information och flera verktyg för att arbeta med jämställdhet i er verksamhet: www.jamstall.nu

Personalens arbete i vårt projekt

I projektet Genus och filmskapande gjorde personalen ett utvecklings- och förändringsarbete genom en fördjupad jämställdhetsgranskning av sin verksamhet.

Efter en inledande föreläsning, började vi med att var och en fick formulera en fråga kring en återkommande situation eller ett moment i arbetsvardagen som hade en jämställdhetsaspekt. Var och en gjorde sedan en kartläggning och granskning utifrån den frågeställning som valts. Utifrån det insamlade materialet gjordes en analys för att se om och hur något behövde förändras. Till slut prövades den förändring som hade kommit fram i analysen och avslutades med en uppföljning av hur det gått. Utvecklingsarbetet ledde till förändringar inom flera områden och resulterade i en mer jämställd och medveten verksamhet. Här nedan är några exempel på de frågeställningar personalen inom LSS-verksamheterna i Kungälv kommun arbetade med. Använd de gärna som inspiration i ert eget arbete.

- ▶ Den egna positionen/pedagogiska hållningen: Bemöter jag alla deltagare lika? Har jag olika förväntningar eller gör jag skillnad i mitt bemötande på grund av deltagarens kön eller könsidentitet?
- ▶ Hur påverkar normer kring kön och sexualitet vår verksamhet? Hur kan man som personal stötta deltagaren i sitt könsuttryck och könsidentitet? Finns det något som hindrar en från att bestämma själv över sitt könsuttryck?
- ▶ Hur fördelar vi arbetsuppgifter? Får alla prova alla uppgifter? Får alla önska?
- ▶ Hur beskrivs de olika aktiviteterna och verksamheterna för deltagarna? Vilken förförståelse finns kring de olika aktiviteterna hos deltagarna, hos personalen eller i mottagningsteamet? Finns det normer kring kön som påverkar?
- ▶ Vilka rubriker eller namn sätter vi på de aktiviteter och kurser vi erbjuder? Är dessa könade eller könsneutrala utifrån normer kring kön?
- ▶ Har de olika aktiviteter vi erbjuder olika status? Finns det aspekter kring kön som kan påverka?
- ▶ Finns det könad information i genomförandeplaner eller från anhöriga, boenden eller skola, som påverkar vårt bemötande, förförståelse och förhållningssätt gentemot en deltagare?
- ▶ Hur kan vi bryta könsmonster i de aktiviteter som har fler deltagare från det ena eller andra könet?
- ▶ Hur bemöter deltagarna varandra?

Här kan du hitta mer information och material om hbtq-frågor och normer:

<https://www.rfsl.se/verksamhet/avslutade-projekt-och-kampanjer/funkisprojektet/>

Metodmaterialet ”Jobba vidare, tips för normkritiskt arbete i LSS-verksamheter”: https://www.rfsl.se/wp-content/uploads/2019/05/JobbaVidare2017_web_sidor.pdf

Del 2

Filmcirkel för kvinnor inom LSS

Starta en filmcirkel för kvinnliga deltagare inom LSS och personal som vill lära sig mer om att filma. För att genomföra alla moment behövs en cirkelledare med grundläggande praktisk kunskap om filmhantverk. Klangfärg erbjuder kurser i film för personal inom LSS. Det är också möjligt att lära sig på egen hand genom Klangfärgs webbkurser. <https://www.vgregion.se/f/kulturutveckling/fortbildning/online-kurser/borja-filma-inspiration-for-lss-och-sarskola/borja-filma/>

Om ni inte har en ledare med tidigare filmerfarenhet eller tid att lära sig, går det bra att gemensamt se på en eller flera inspirationsfilmer och tillsammans öva på momenten tills ni känner er redo att genomföra de träffar som presenteras här.

Innan ni startar en filmcirkel:

- ▶ Presentera och förankra idén på både chefsnivå, bland personalen och hos deltagarna.
- ▶ Bestäm vem eller vilka som håller i filmcirkeln. Cirkelledaren/-ledarna behöver hålla i träffarna, introducera uppgifter och coacha cirkeldeltagarna.
- ▶ Använd enkel teknik. Surfplattor med apparna iMovie eller Wevideo är det mest tillgängliga att filma och redigera med. Det behövs en platta för 2-4 deltagare. Extern mikrofon är bra men inte nödvändigt. Se över vad som finns i era verksamheter.
- ▶ Planera datum och tid för träffarna. Det är bra om de är regelbundna. En förmiddag i veckan kan till exempel vara bra.
- ▶ Se till att det finns en lokal att vara i. Lokalen ska gärna ha flexibel möblering och tillgång till projektor, ljud och duk, så att ni lätt kan titta på filmklipp tillsammans.
- ▶ Bjud in och samla en grupp kvinnliga deltagare från samma eller från olika LSS-verksamheter. Det är också viktigt att det finns personal som vill delta i kursen.

Förslag på träffarnas upplägg:

- ▶ Introduktion av dagens tema (se nedan).
- ▶ Visning av exempel och samtal. Beskriv uppgiften.
- ▶ Fikapaus.
- ▶ Genomförande av uppgiften i grupper om två till fyra personer, med stöd av cirkelledaren och personal.
- ▶ Avslutande visning och reflekterande samtal.

Introduktion för personal

Det är bra att ni pedagoger och assistenter som ska vara med på filmcirkeln träffas en gång innan den startar. Då kan ni prova tekniken och enas om ert gemensamma förhållningssätt under träffarna.

Här är några saker som är viktiga att prata om:

- ▶ Syftet är att deltagarna ska lära sig att uttrycka sig med film utifrån sina förkunskaper och förutsättningar. Hur kan ni i personalen stötta var och en så att alla kan arbeta och utvecklas på sin nivå?
- ▶ Processen är viktigare än resultatet.
- ▶ Börja med grundläggande filmteknik och enkla övningar. Det är svårt att föreställa sig hur ens film kan se ut innan man har provat att filma och förstått grunderna.
- ▶ Håll filmerna korta och tydliga. Det är lätt att ta sig vatten över huvudet om projekten blir för stora. Några minuter färdig film är lagom att genomföra och titta på.
- ▶ Som personal måste du inte ha full kontroll för att börja med filmarbetet. Tekniken utvecklas fort. Det är svårt för alla att hänga med. Släpp prestigen och var öppen för att kursdeltagare på vissa områden kan mer än ledare, välkomna allas kunskap och utvecklas tillsammans. Det går bra att prova sig fram så att det blir en gemensam lärandeprocess.

Träff 1: Presentera dig

Vi lär känna tekniken.

Titta tillsammans: <https://youtu.be/Jtr0QHNCnNw> <https://youtu.be/rnCVPuv-yD4> <https://youtu.be/2H9MD7LCbgo>

Dagens uppgift:

Gör ett filmklipp där du berättar vad du heter och säger något som du gillar att göra.

I nästa klipp filmar du hur det ser ut när du gör din favoritsyssla. Filmsekvenserna klipps ihop direkt i appen. Prova även att lägga till text och/eller musik.

Saker att öva sig på under detta pass:

Att hålla kameran stilla

Filma vågrätt

Inte sätta på kameran för sent eller stänga av för tidigt.

Trycka på de rätta knapparna.

Hur en situation visas på film.

Träff 2: Tjejer i media och reklam

Vi undersöker hur tjejer och killar framställs i media och reklam. Vad gör det med bilden av oss själva?

Påpeka att mediabilder ofta handlar om stereotyper och ideal och inte säger hur verkligheten är eller bör vara. Utgångspunkten är att det är viktigt att alla får vara som de vill och att det inte finns något rätt eller fel, varken med att bryta könsroller eller följa dem.

Titta tillsammans:

Jämför reklam från olika företag och diskutera hur de vänder sig till flickor och kvinnor respektive killar och män. Vilka färger används? Vilka ljud används? Hur är stämningen? Vad gör karaktärerna? Vilka egenskaper har de? Hur ser de ut?

Leta upp och se på klipp på Youtube som tydligt riktar sig till flickor och kvinnor, till exempel reklam för leksaker och skönhetsprodukter och trailers för romantiska komedier. Jämför med liknande klipp som riktar sig till killar och män.

Titta på instruktionsfilmen om bildutsnitt och vinklar. Diskutera vilka som ser stora och mäktiga ut i media och vilka som ser små, smala och söta ut. Hur förstärks detta genom kamera-vinklar? <https://youtu.be/ulPHi4XasB0>

Dagens uppgifter:

Filma en enkel situation, till exempel att gå, kamma håret eller ta på en jacka, på två sätt: Hur den kan se ut i media och hur den ser ut i verkligheten.

Samtala:

Vad var skillnaden mellan klippen för reklam och verkligheten?
Hur tror ni att media påverkar oss när det gäller könsroller?
Hur känns det? Finns det sätt att motverka detta?

Träff 3: Vlogg

Vi riktar kameran mot oss själva.

Titta tillsammans:

<https://www.youtube.com/watch?v=sekrZ6neB1o>

Dagens uppgifter:

Berätta eller visa något ur din vardag eller ett intresse, demonstrera något som du är bra på eller förmedla åsikter genom video.

Samtala om:

Etikfrågor: Vad bör man inte filma och visa?
Vad behöver man tänka på när man sprider filmer?

Träff 4: Specialeffekter

Vi lär oss knep och tricks för att skapa en illusion på film.

Titta tillsammans: <https://youtu.be/nkrofiZrchk> <https://youtu.be/1I92bgXBWQc> https://youtu.be/DQ_2jjUpvAE

Dagens uppgift:

Testa specialeffekter genom klipp eller perspektiv som visas i instruktionsvideon, t ex trola bort något eller gör någon liten. Lägg ljudeffekter till dina klipp.

Överkurs:

Om ni har tillgång till greenscreen, en grön vägg eller stort, grönt tyg, kan ni prova att byta bakgrund när ni filmar, i iMovie eller Wevideo. Det finns också appar för specialeffekter, t ex Super Power FX där man kan lägga till explosioner eller laserblick till sin video.

Samtala om:

Hur vet man vad som är på riktigt och vad som är trickfilmat?

Träff 5 och 6: Eget val och filmvisning

Nu har vi lärt oss grunderna i att filma. Nu skapar vi fritt. Det går bra att t ex göra en kort fiktionsfilm, en intervju, vlogg eller kort dokumentär. Allt ska gå att filma och hinna bli färdigt på plats under kursen.

Titta tillsammans:

För att få tips om att hitta på en handling i fiktionsfilm:
<https://youtu.be/Kj9F35YDdjI>

Titta tillsammans:

För påminnelse om bildutsnitt och tips på hur en film klipps:
<https://youtu.be/ulPHi4XasB0> https://youtu.be/fZf_Tszt0Xk

Uppgift:

Fundera på vad du vill filma. Berätta om din idé för gruppen och cirkelledaren.

Du kan filma själv eller arbeta i en grupp. Det kan vara ett projekt som sträcker sig över en träff eller båda träffarna.

Att tänka på:

Coachande hjälp från cirkelledaren och personalen kan behövas för att deltagarna ska hitta varandra och sina idéer. Var ett stöd under hela inspelningsprocessen utan att ta över. Hjälptill att förenkla stora idéer. Kan något berättas med bara ljudeffekter eller berättarröst? Hur kan en scen filmas så enkelt och tydligt som möjligt?

Avsluta sista träffen med en festlig filmvisning.

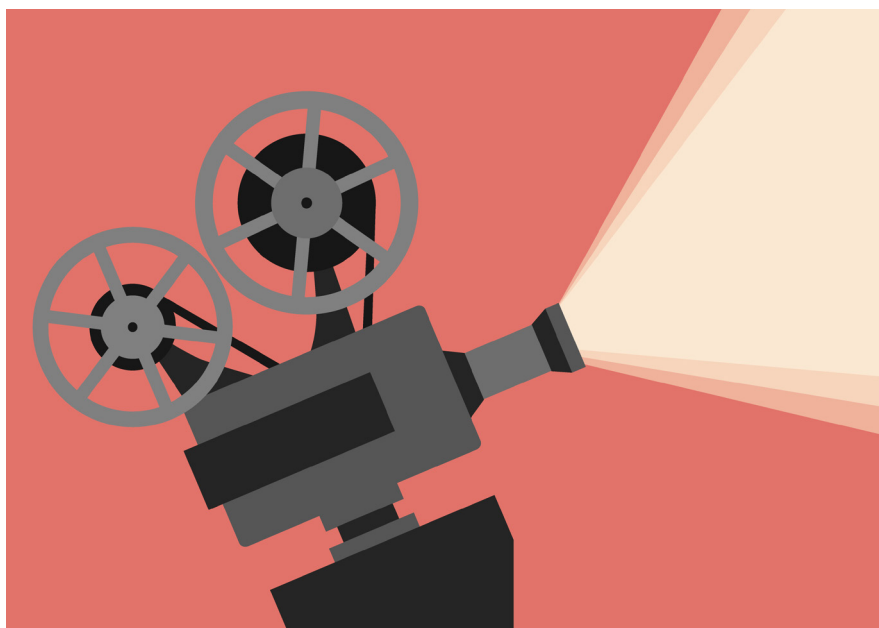
Uppsamling av hela projektet

För att knyta ihop ert arbete i del 1 och 2 är det bra att ordna en uppsamlingsträff, där alla som deltog i projektet får möjlighet att höra berättelser från projektets alla delar. Glöm inte att bjuda in och involvera olika nivåer: chefer och verksamhetsledare, personal och deltagarna från LSS-verksamheten.

Diskutera tillsammans:

- ▶ Vad krävs för att arbetet ska leva och utvecklas vidare?
- ▶ Vad kan var och en göra för att jämställdhetsperspektivet ska bli en trogen följeslagare, både i vardagen och i det övergripande arbetet?

För att genus- och jämställdhetsfrågor ska leva vidare i verksamheten, behöver alla hjälpas åt. Ta tillvara på idéerna och materialet från uppsamlingsträffen och använd det som underlag i verksamhetsplanering och fortsatt utvecklingsarbete.

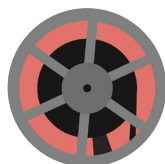

Kontaktuppgifter Förvaltningen för kulturutveckling:

Katarina Hultin, konsulent jämställdhet
katarina.hultin@vgregion.se

Tina Weidelt, konsulent tillgänglighet
tina.weidelt@vgregion.se

Lina Gardelin, konsulent kulturpedagogik, Klangfärg
lina.gardelin@vgregion.se

Om Förvaltningen för kulturutveckling

I Västra Götalandsregionens Förvaltning för kulturutveckling samlas kompetens inom olika konstformer, natur- och kulturarv, drift av museer och besöksmål samt kulturella horisontella perspektiv såsom hållbarhet, tillgänglighet och barn och unga. Förvaltningen bildades 1 januari 2020 och är en sammanslagning av de tidigare förvaltningarna Kultur i Väst och Västarvet.

Läs mer här: www.vgregion.se/kulturutveckling

Kontakt:

Förvaltningen för kulturutveckling
Postadress: 462 35 Vänersborg
Telefon: 010-441 42 00
kulturutveckling@vgregion.se

